

Izvorni znanstveni rad

Primljen: 28. studenoga 2024.

Prihvaćen: 7. veljače 2025.

prof. dr. sc. Sonja Kovačević

Sveučilište u Splitu

Filozofski fakultet

sonja@ffst.hr

<https://orcid.org/0000-0001-6563-1231>

Sara Pivac, mag. paed.

Dječji vrtić „Izvor”, Solin

spivac@ffst.hr

<https://orcid.org/0009-0004-4953-2339>

Sandra Jovišić, mag. praesc. educ.

Dječji vrtić „Cvit Mediterana”, Split

sandra.jovisic@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-1457-296>

KOMUNIKACIJA, SURADNJA I UMREŽAVANJE PUTEM ESEP PLATFORME

Sažetak: *ESEP platforma mjesto je susreta, komunikacije, suradnje i umrežavanja odgojno-obrazovnih djelatnika koja za cilj ima poboljšanje kvalitete obrazovanja u Europi. Na području Hrvatske provedeno je istraživanje na uzorku od ukupno 174 ispitanika. Za potrebe istraživanja strukturiran je online anketni upitnik. Cilj istraživanja bio je ispitati znanja, iskustva i stavove odgojno-obrazovnih djelatnika u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj o ESEP platformi i eTwinning projektima. Obradom rezultata uočeno je da više od polovine ispitanika ima znanja o ESEP platformi, dok ispitanici u izrazito visokom postotku posjeduju znanja o eTwinning projektima neovisno o tome u kojoj vrsti odgojno-obrazovne ustanove rade. Na osnovi uvida u rezultate vezane za skalu procjene iskustava eTwinnera može se zaključiti da se njihova iskustva međusobno uvelike razlikuju. Globalizacijski trendovi i suvremeni način života pred odgojno-obrazovne djelatnike stavljaju brojne izazove, što od njih traži spremnost za cjeloživotno učenje s naglaskom na unapređenje komunikacijskih i digitalnih vještina.*

Ključne riječi: *eTwinning, komunikacija, predškolske ustanove, škole*

UVOD

S obzirom na globalizacijske trendove koji prate razvoj suvremenog društva, obrazovanje mora biti prilagođeno stvarnoj digitalnoj transformaciji. Neophodno je stvarati resurse dostupne svim odgojno-obrazovnim djelatnicima, pomoću kojih mogu jačati svoje digitalne vještine i kompetencije te ići ukorak s novim obrazovnim trendovima. U kontekstu suvremenog društva, koje uključuje procese europskih integracija, dinamički razvoj i jačanje digitalnih medija, internetski sadržaji koji obuhvaćaju različite obrazovne platforme postaju ključni alati jer povezuju odgojno-obrazovne djelatnike iz različitih kultura i ustanova. Slijedom navedenog, u ovom radu naglasak će biti na komunikaciji, suradnji i umrežavanju putem European School Education Platform (dalje ESEP). Motiv za proučavanje ovog područja jest činjenica da u Hrvatskoj postoji mali broj radova i istraživanja na temu suradničkih mreža na internetu, koje služe za povezivanje odgojno-obrazovnih djelatnika u Europi. U prvom dijelu rada iznijet će se kratki pregled znanstvenih spoznaja vezanih za komunikaciju, suradnju i umrežavanje te osvrt na ESEP platformu s naglaskom na eTwinning projekte. Zatim će se prikazati i analizirati dobiveni rezultati provedenog istraživanja o znanjima i iskustvima odgojno-obrazovnih djelatnika vezanih za ESEP platformu i eTwinning projekte, u kojima su ispitani njihovi stavovi o komunikaciji, suradnji i umrežavanju. Znanstveno-istraživački je doprinos ovoga rada neupitan jer do sada na području Hrvatske nije provedeno slično istraživanje unatoč činjenici da su odgojno-obrazovni djelatnici iz Hrvatske aktivni članovi eTwinning zajednice i dobitnici brojnih oznaka kvalitete za sudjelovanje u eTwinning projektima. Obradi ove teme pristupljeno je s nadom da će osim istraživačke ovaj rad imati i praktičnu vrijednost za odgojno-obrazovne djelatnike u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama.

KOMUNIKACIJA, UMREŽAVANJE I MEĐUNARODNA SURADNJA

Komunikacija je proces u kojem se stvara zajednički sadržaj između izvora i primatelja razmjenom različitih simbola (Antolović i Sviličić, 2020). Preduvjet pokretanja procesa komunikacije potreba je za komunikacijom, dakle treba postojati svrha u obliku poruke koja se treba prenijeti (Jurković, 2012). Smatra se da je oznaka uspješne komunikacije maksimalno podudaranje smisla primljene i poslano poruke (Rouse i Rouse, 2005). Jurković (2012) komunikaciju dijeli na četiri osnovne vrste: usmenu, pismenu, kontaktnu ili neverbalnu te e-komunikaciju. Elektronička komunikacija ili e-komunikacija predstavlja suvremeni oblik komunikacije koji sve češće zamjenjuje tradicionalnu komunikaciju, a temelji se na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji upotrebom elektroničkih sredstava. Svaka organizacija, uključujući

i one odgojno-obrazovnog karaktera, predstavlja komunikacijsku mrežu u kojoj se odvija slanje i primanje informacija u svrhu postizanja određenih ishoda (Jurković, 2012). Elektronička komunikacija nudi značajnu dostupnost i lakoću, što je čini neophodnom u modernom društvu. Ujedno ima i ključnu ulogu u međunarodnoj suradnji, omogućavajući bržu i učinkovitiju interakciju između pojedinaca i organizacija. Interpersonalna komunikacija na međukulturalnoj razini postaje realan izazov za svakog pojedinca, pa se čak može reći i da mu daje određenu konkurentsku prednost unutar vlastite djelatnosti (Antolović i Sviličić, 2020). Potrebno je spomenuti i međukulturalnu svijest koja predstavlja spoznajnu dimenziju u kompetenciji međukulturalne komunikacije, a uključuje sposobnost pojedinca da shvati sličnosti i razlike između kultura (Gulbay, 2022). Međukulturalna komunikacija zahtijeva posebna znanja i vještine, uključujući razumijevanje i osjetljivost na kontekst koji se razlikuje od vlastitog (Rouse i Rouse, 2005).

Stalno se naglašava važnost interakcije, suradnje i kooperativnosti u odgojno-obrazovnoj praksi. Kvalitetna suradnja svih uključenih u odgojno-obrazovni proces nužna je za zdravo okruženje u kojem se dijete razvija (Srok i Skočić Mihić, 2012). Roditelji i odgojno-obrazovni djelatnici u odgojno-obrazovnom procesu imaju različite, ali komplementarne uloge (Ličanin, 2023). Pravilna komplementarnost obiteljskog i institucionalnog odgoja produkt je kvalitetnih suradničkih odnosa (Strelec, 2023). Također, put prema kvalitetnijoj odgojno-obrazovnoj praksi određen je spremnošću pojedinca za cjeloživotno učenje. Greene (1996, prema Buljubašić-Kuzmanović, 2009) navodi kooperativno učenje, timski rad i suradnju kao najvažnije djelatnosti u budućnosti i kao preduvjete za uspjeh u 21. stoljeću. Slijedom navedenog, potrebne su nove strategije za promicanje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Pokazatelji kvalitete vezani uz međuljudske odnose najčešće su povezani s kooperativnim učenjem. Takvo učenje promiče afirmaciju, komunikaciju i suradnju (Buljubašić-Kuzmanović, 2009). Odgojno-obrazovni djelatnici trebaju biti dionici pozitivnih društvenih promjena prihvaćajući nove tehnologije i mogućnosti povezivanja u svrhu cjeloživotnog učenja i kontinuiranog unaprjeđivanja vlastite prakse (Zorić-Beslema, 2013). Globalizacijski i integracijski procesi na području Europe predstavljaju veliki izazov europskim obrazovnim sustavima na svim razinama (Gehrmann, 2008). Iz navedenog proizlazi nužnost koordinacije radi rješavanja tih pitanja i postavljanja reformskih strategija nacionalnih sustava, a to zahtijeva međunarodnu suradnju (Gehrmann, 2008). Ostvarivanjem zajedničkih ciljeva u obrazovanju poštujući kompetitivnost, toleranciju, inkluzivnost i demokratičnost uspostavlja se koordinacija (Puljiz i Živčić, 2009, prema Baketa 2012). Ciljeve određuje Vijeće EU, sa svrhom ostvarenja prosperiteta i napretka na osnovi cjeloživotnog obrazovanja oslanjajući se na učenje koje proizlazi iz razmjene iskustva između država članica (Baketa, 2012).

Umrežavanje može imati važnu ulogu u obrazovanju pružajući strukturu za profesionalno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika i integrirajući rascjepkano i raznovrsno područje cjeloživotnog učenja. Na mreže se može gledati kao na organizacijska rješenja za različitost i kompleksnost obrazovnih potreba (Bienzle i sur., 2007, prema Cachia i Punie, 2012). Profesionalno usavršavanje može se definirati kao bilo kakva aktivnost koja osposobljava odgojno-obrazovne djelatnike za poboljšanje njihovog rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi (Little, 1987, prema Kostas i Ioannidou, 2023). Za mreže se može reći da predstavljaju najvažnije kanale komunikacije i suradnje jer olakšavaju razmjenu znanja i kvalitetne prakse (Leproni, 2023). Obrazovanje u postmodernim društvima obilježavaju: fleksibilnost, demokratski principi te uključivanje pojedinaca i različitih socijalnih grupa u odgojno-obrazovni proces (Kostas i Ioannidou, 2023). Mreže koje razvijaju budući odgojno-obrazovni djelatnici mogu predstavljati oblik podrške i svojevršno mentoriranje u njihovom profesionalnom razvoju, ali i olakšani pristup novim znanstveno potvrđenim odgojno-obrazovnim praksama i izvorima (Caroll i Resta, 2010, prema Cachia i Punie, 2012). Odgojno-obrazovni djelatnici trebali bi osigurati iskustva učenja koja odražavaju inovativnost i kreativnost, čija se važnost u suvremenim društvima sve više naglašava (Cachia i sur., 2010; Johnson i sur., 2011, prema Cachia i Punie, 2012).

Iako postoji puno iscrpnih radova i istraživanja vezanih za učenje u budućnosti, o ulozi odgojitelja i učitelja te o njihovoj suradnji putem umrežavanja gotovo uopće nema spomena (Cachia i Punie, 2012). Cachia i Punie (2012) iznose da odgojno-obrazovni djelatnici pozitivno gledaju na korištenje i potencijal informacijsko-komunikacijskih mreža u svrhu poboljšanja kvalitete vlastita rada te iskazuju želju za većom suradnjom s kolegama, posebice iz drugih država i kultura. Sam koncept zajednica učenja, između odgojno-obrazovnih djelatnika ili djece, stavlja naglasak na njegovanje osjećaja pripadnosti i postavljanje zajedničkih ciljeva (Leproni, 2023). Značajke sumreža : inkluzija, integracija i interakcija, a cilj im je stvoriti okruženja koja prihvaćaju različitost i njeguju svrhovito uključivanje (Leproni, 2023). Putem suradničkih projekata odgojno-obrazovni djelatnici su u prilici potaknuti lokalne zajednice na uključivanje u rješavanje globalnih problema (Leproni, 2023). Ovakva umrežavanja razvijaju osjećaj odgovornosti za održivi razvoj i zajedničku budućnost.

ESEP PLATFORMA

Europska platforma za školsko obrazovanje pokrenuta je 2022. godine. Ova besplatna, višejezična platforma okuplja i povezuje odgojno-obrazovne djelatnike na svim razinama obrazovanja, od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, preko osnovnoškolskog i srednjoškolskog, do početnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Prijašnje platforme eTwinninga, School

Education Gatewaya i Teacher Academyja objedinjene su na jedinstvenoj ESEP platformi 2022. Platforma je financirana sredstvima iz europskog programa Erasmus+ za obrazovanje i osposobljavanje uz pomoć podupirućih partnera te predstavlja inicijativu Europske komisije. Sadrži različite resurse poput izvješća o nedavnim istraživanjima, primjera dobre prakse, nastavnih materijala koji su rezultat europskih projekata te skup različitih alata za škole kao i alat za samoprocjenu. Još jedna od značajnih odrednica ESEP platforme su besplatni tečajevi, seminari i nastavni materijali na mreži preko EU Academyja u svrhu stručnog usavršavanja, a platforma je dostupna na 30 jezika uključujući hrvatski jezik (ESEP, 2024). Kao što navodi Howell (2010, prema Acar i Peker, 2021), ovakve zajednice učenja na mreži nude vrijedne prilike za stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika. Acar i Peker (2021) navode da se korištenje platforme odražava na percepciju struke odgojno-obrazovnih djelatnika po pitanju pedagogije, tehnologije, profesionalnog usavršavanja, inovativnih pristupa praksi i cjeloživotnog učenja.

eTWINNING

eTwinning „utjelovljuje metodologiju, pedagoški pristup, zajednicu praktičara i platformu koja omogućuje inovacije, komunikaciju i suradnju” (ESEP, 2022, prema Horvat 2022, str. 124). Zhu i suradnici (2013, prema Giannis, 2022) vide eTwinning kao sredstvo za unaprjeđivanje inovativnih metoda podučavanja putem razvoja obrazovnih, socijalnih i tehnoloških kompetencija, a koje stavljaju u epicentar transformacije današnjeg obrazovanja na svjetskoj razini. Mreže poput eTwinninga zasigurno doprinose ubrzanju promjena u obrazovanju i širenje pedagoških inovacija na sistemskoj razini (Kostas i Ioannidou, 2023). Cilj je eTwinninga jačanje međunarodne suradnje i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika registriranih na navedenoj platformi. eTwinning zajednicu financiraju nacionalne službe za podršku – Agencija za mobilnost i programe EU (dalje AMPEU) iz sredstava programa Erasmus+ na osnovi sporazuma o dodjeli bespovratnih sredstava Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (ESEP, 2024). AMPEU ima ulogu prenositi informacije i provoditi kampanje, organizirati konferencije, natječaje i radionice za osposobljavanje, kao i pružati podršku odgojno-obrazovnim djelatnicima na svim razinama uključenosti (Pietrzak, 2009). eTwinning, koji je započeo kao lokalna inicijativa, danas predstavlja zajednicu od 1 053 000 odgojno-obrazovnih djelatnika iz 233 000 odgojno-obrazovnih institucija u više od 40 zemalja (ESEP, 2024). Leproni (2023) je naziva najvećom europskom zajednicom praktičara. Primarna svrha ove zajednice upoznavanje je i suradnja djece i odgojno-obrazovnih djelatnika sudjelovanjem u zajedničkim virtualnim projektima putem sigurne digitalne platforme.

Komuniciranjem, suradnjom i radom na zajedničkim projektima registriranih članova eTwinning zajednice dolazi do razmjene znanja, ideja i iskustava, što obogaćuje njihov neposredni rad s djecom. Osim toga odgojno-obrazovni djelatnici putem eTwinninga stječu uvid u funkcioniranje odgoja i obrazovanja u drugim državama upoznavajući njihove kurikulume, vrijednosti i načela koja primjenjuju u radu s djecom (Horvat, 2022). Crisan (2013) navodi da je krajnji cilj poboljšati kvalitetu obrazovanja u Europi putem suradnje i razmjene ideja, dok Dominguez-Miguela (2007, prema Huertas-Abril i Palacios-Hidalgo, 2023) nabraja čak šest ciljeva eTwinninga: umrežavanje europskih škola, poticanje odgojno-obrazovnih djelatnika i djece na sudjelovanje u projektima, njegovanje europske dimenzije u obrazovanju, osvještavanje djece o višejezičnosti i multikulturalnosti europskog društva, poboljšavanje međukulturalnog dijaloga i razumijevanja te pomoć pri usavršavanju profesionalnih i digitalnih vještina odgojno-obrazovnih djelatnika.

U novije doba u literaturi može se susresti koncept suradničkog međunarodnog učenja na mreži (*collaborative online international learning/* dalje *COIL*). Rubin (2017, prema Huertas-Abril i Palacios-Hidalgo, 2023) taj koncept tumači kao inovativni pristup obrazovanju korištenjem prednosti suvremene tehnologije u posredovanju međukulturalnih interakcija i suradničkog učenja između djece i odgojno-obrazovnih djelatnika iz različitih država, koji promiče globalno razumijevanje. Za eTwinning se može reći da je jedna od značajnih COIL inicijativa (Huertas-Abril i Palacios-Hidalgo, 2023). Vuorikari (2010, prema Cachia i Punie, 2012) eTwinning opisuje kao inovatore, odnosno one koji su sposobni i voljni ostvarivati međunarodnu suradnju koristeći se informacijsko-komunikacijskom tehnologijom (dalje IKT). U želji da se ispune vlastite potrebe putem odgojno-obrazovnog procesa rađa se potreba za suradnjom s drugima (Bašari i Ada, 2023).

Digitalizacija u svim aspektima života i pojava interneta ima veliki utjecaj na rad odgojno-obrazovnih djelatnika. Odgojno-obrazovni djelatnici u Europi mišljenja su da je upotreba IKT alata pozitivno utjecala na njihov rad, čak 85 % ispitanika navode da kombiniraju različite IKT modele kao alate u svom radu (Cachia, Ferrari, Ala-Mutka i Punie, 2010, prema Cachia i Punie, 2012). Po pitanju vještina ispitanici navode da je digitalna kompetencija jedna od glavnih kompetencija koju su unaprijedili sudjelujući u eTwinningu. Odmah nakon nje spominje se kulturološka kompetencija koju su razvijali koristeći se alatima na mreži koji omogućuju korisnicima da se virtualno upoznaju te osmisle i realiziraju suradnički projekt putem platforme. Daljnji razvoj interpersonalnih vještina poput komunikacije, suradnje i upravljanja vremenom još je jedan pozitivan ishod eTwinning suradnje, a ako je ta suradnja međunarodna valja spomenuti i razvoj vještina komunikacije na stranom jeziku (Cachia i Punie, 2012). Cachia i Punie (2012) kod manjeg broja ispitanika primjećuju poboljšanje vještina upravljanja kroz vođenje ljudi, preuzimanje inicijative,

pružanje podrške i smjera u timskom radu. Uzimajući u obzir sve ove spomenute dobrobiti odgojno-obrazovni djelatnici, koji su ujedno i eTwinneri, iskazuju želju za širenjem eTwinning mreže i rastom broja korisnika. Unatoč značajnom rastu broja korisnika posljednjih godina, taj broj još uvijek ostaje simboličan u usporedbi s populacijom odgojno-obrazovnih djelatnika u Europi. Schön (1983, prema Leproni, 2023, str. 125) uvodi koncept „refleksivnog praktičara” u odgojno-obrazovni kontekst te time naglašava nužnost razmišljanja o djelovanju dok ono traje. Sudjelovanjem u kontinuiranoj refleksiji odgojno-obrazovni djelatnici imaju priliku mijenjati svoju praksu u realnom vremenu, a ishod ovakve prakse je kontinuirani napredak i poboljšanje pedagoških ishoda (Leproni, 2023). eTwinning projekti pružaju priliku odgojno-obrazovnim djelatnicima za realizaciju ovakve prakse.

eTWINNING PROJEKTI

Participirajući u eTwinning projektima, odgojno-obrazovni djelatnici dolaze do situacijskog i neformalnog učenja usvajajući nove vještine i kompetencije u kontekstu svog svakodnevnog posla (Nucci, Tosi i Pettenati Carocci, 2021). Zandravelli (2017, prema Kostas i Ioannidou, 2023) nakon provedenog istraživanja zaključuje da odgojno-obrazovni djelatnici ovim neformalnim obrazovanjem jačaju svoje postojeće formalno obrazovanje i prihvaćaju suradničke i samoregulirajuće oblike učenja unutar konteksta zajednice. Također navodi da naučeno kapitaliziraju u svakodnevnom radu s djecom, pa se time nastavlja njihovo profesionalno usavršavanje i samoobrazovanje te bivaju zadovoljniji (Kostas i Ioannidou, 2023).

Preduvjet za osiguravanje kvalitetne okoline za učenje djece i razvoj dječjih potencijala potrebno je kontinuirano usavršavanje znanja, vještina i razvoj kompetencija odgojitelja i učitelja (Horvat, 2022). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015: 29. str) navodi da „spremnost odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića na prihvaćanje novih oblika profesionalnog učenja podrazumijeva kontinuirani proces istraživanja i zajedničkog učenja svih stručnih djelatnika ustanove”. Profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih djelatnika uključuje kontinuirani razvoj svih kompetencija i spremnost za cjeloživotno učenje (Slunjski i sur., 2006, prema Horvat, 2022). Mnogobrojni su izazovi suvremenog doba te traže razvijanje raznovrsnih kompetencija. Za odgojitelje i učitelje to su: razvijanje novih, modernih strategija planiranja odgojno-obrazovnog procesa, razvoj digitalnih vještina i upotreba informatičke tehnologije, komuniciranje na stranim jezicima i međukulturalno razumijevanje te osjećaj za inicijativu i poduzetništvo kroz sposobnost planiranja i upravljanja projektima (Horvat, 2022).

U eTwinning izvješću iz 2019. godine vidljiva je poveznica između sudjelovanja u eTwinning projektima i razvoja individualnih vještina

odgojitelja i učitelja te razvoja njihove prakse (Horvat, 2022). Ispitano je 10 000 eTwinnera koji su uočili razvoj u područjima: projektnog učenja, usavršavanja tehnoloških znanja potrebnih za odgojno-obrazovni rad, suradnje s drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima te sposobnost odabira optimalne strategije podučavanja (Horvat, 2022). Crisan (2013) navodi rezultate istraživanja koji ukazuju da eTwinning posreduje znanje drugih obrazovnih sistema (87 %), jača osjećaj pripadanja profesionalnoj zajednici (85 %), podržava odgojno-obrazovne djelatnike u preuzimanju značajnije uloge u radu sa studentima (72 %), povezuje formalni kurikulum s zanimljivim i motivirajućim obrazovnim aktivnostima (85 %). Po pitanju kontinuiranog profesionalnog usavršavanja čak se 90 % ispitanika izjasnilo da su im u tome najviše značili suradnički obrazovni projekti, a 89 % ispitanika navelo je blisku suradnju s odgojno-obrazovnim djelatnicima iz drugih država radi kulturološke razmjene i usavršavanja upotrebe stranog jezika. Uočeno je i poboljšanje odnosa s drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima u vlastitoj ustanovi i drugim ustanovama te provođenje suradničkih aktivnosti ili razmjena iskustava nakon sudjelovanja u eTwinningu kod 81 % ispitanika. Još jedna od dobrobiti sudjelovanja u eTwinning projektima situacije su u kojima odgojitelji i učitelji propituju svoj odgojno-obrazovni rad te sagledavaju implicitnu pedagogiju u odnosu na dijete. Do takvih situacija dolazi upravo zahvaljujući činjenici da su se povezali s drugim praktičarima iz različitih dijelova Europe te upoznali s različitim pristupima odgoju i obrazovanju, ali i osvještavanju kulturoloških razlika i sličnosti (Horvat, 2022).

Zanimljivo je primijetiti da kolaboraciju unutar ove mreže profesionalnog usavršavanja obilježava veća sinergija i suradnja u odnosu na kolaboracije koje nastaju unutar samih ustanova (Bettini, 2021). Bettini (2021) navodi da je spomenuta razlika u većoj spremnosti za pružanje obostrane podrške jer su odnosi u eTwinning zajednici češće simetrični nego unutar ustanova. Osim toga, ispitanici su naveli da je bolja suradnja rezultat kvalitete interpersonalnih odnosa koji nastaju među eTwinnerima, kao i međusobno prepoznavanje kompetencija partnera (Bettini, 2021). Upravo ovo potvrđuje i Hargreaves (1998, prema Bettini, 2021), koji navodi da emocionalna dimenzija odnosa među kolegama može biti ključna u procesu sukonstrukcije i nadogradnje njihova profesionalnog identiteta. Međunarodni projekti u okviru eTwinninga povećavaju broj interakcija i uspostavljanja komunikacije među partnerima, što utječe na oblikovanje međukulturalnih svjetonazora (Izgi Onbašili, 2022). Suradnički zadatci u projektima ne potiču samo profesionalne vještine nego i timski rad, uzimajući u obzir različite poglede i sugestije međunarodnih partnera (Tonner-Saunders i Shimi, 2021, prema Izgi Onbašili, 2022).

Istaknuti projekti mogu dobiti eTwinning europsku nagradu i postati dio galerije projekata. Europska oznaka kvalitete (European Quality label / dalje EQL) međunarodno je priznanje za rad na eTwinning projektu te potvrda

ispunjavanja specifičnih kriterija za procjenu kvalitete (Giannis, 2022). Ona se dodjeljuje odgojno-obrazovnim djelatnicima za rad na projektima i slijedi nove trendove u procjenjivanju kvalitete odgojno-obrazovnog procesa (Young, 2012; Papadimitriou i Niari, 2017, prema Giannis, 2022). Zanimljivo je istaknuti da Hrvatska ima najveći broj dodijeljenih oznaka kvalitete među 44 države (140 EQL na milijun ljudi). Na drugom mjestu nalazi se Turska s 70 oznaka kvalitete, a na trećem mjestu Sjeverna Makedonija s 58 oznaka kvalitete (Giannis, 2022). Iz svega ranije navedenog kao što su: svestranost, fleksibilnost, međukulturalnost, višejezičnost, razvoj vještina, inovacija, usavršavanje, suradnja, širenje vidika i povezivanja odgojno-obrazovnih djelatnika na europskom nivou proizlazi važnost uloge eTwinninga u obrazovanju za generacije odgojno-obrazovnih djelatnika i djece (İzgi Onbaşılı, 2022).

CILJ ISTRAŽIVANJA I ISTRAŽIVAČKA PITANJA

Cilj je istraživanja utvrditi posjeduju li odgojno-obrazovni djelatnici u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj znanja o ESEP platformi i eTwinning projektima. Osim navedenog, žele se ispitati iskustva eTwinninga i kako oni procjenjuju komunikaciju, suradnju i umrežavanje s drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima na području Europe. Također, žele se ispitati stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika o komunikaciji, suradnji i umrežavanju.

Na osnovi postavljenog cilja istraživanja strukturirana su sljedeća istraživačka pitanja: Posjeduju li odgojno-obrazovni djelatnici u Hrvatskoj znanja o ESEP platformi? Ako da, kako su ih stekli i koriste li se njima u komunikaciji, suradnji i umrežavanju s ostalim odgojno-obrazovnim djelatnicima u Europi? Posjeduju li odgojno-obrazovni djelatnici u Hrvatskoj znanja o eTwinning projektima i, ako da, kako su ih stekli? Kakva su iskustva eTwinninga vezana za kreiranje i sudjelovanje u eTwinning projektima? Kakvi su stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika o komunikaciji, suradnji i umrežavanju s drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima?

METODOLOGIJA

Empirijsko istraživanje provedeno je na uzorku od ukupno 174 ispitanika, od čega 168 žena (96,6 %) te 6 muškaraca (3,4 %). S obzirom na mjesto rada, iz dječjih vrtića sudjelovala su 104 djelatnika (59,8 %), iz osnovnih škola 39 (22,4 %), a iz srednjih škola 31 (17,8 %) odgojno-obrazovni djelatnik. Visoku razinu obrazovanja (VSS) ima 93 (53,4 %), a višu (VŠS) 81 (46,6 %) ispitanik. Dob ispitanika i godine radnog iskustva u odgojno-obrazovnim ustanovama prikazani su u priloženim tablicama 1 i 2.

Tablica 1.*Dob ispitanika*

Dob	f	%
> 25 godina	7	4,0
26 – 35 godina	31	17,8
36 – 45 godina	66	37,9
46 – 55 godina	50	28,7
< 55 godina	20	11,5
ukupno	174	100,0

Tablica 2.*Godine radnog iskustva ispitanika*

Godine radnog iskustva u odgojno-obrazovnim ustanovama	f	%
0 – 5 godina	17	9,8
6 – 10 godina	40	23,0
11 – 15 godina	23	13,2
16 – 20 godina	39	22,4
21 – 25 godina	22	12,6
26 – 30 godina	16	9,2
31 – 35 godina	11	6,3
više od 35 godina	6	3,4
ukupno	174	100,0

Istraživanje je provedeno na uzorku odgojitelja djece rane i predškolske dobi, učitelja razredne i predmetne nastave i srednjoškolskih nastavnika u svibnju 2024. godine na području Hrvatske metodom anketiranja koja je provedena *online*. Prikupljeni su podatci analizirani postupcima deskriptivne statistike (postotci, frekvencije, aritmetičke sredine i standardne devijacije). Za potrebe istraživanja izrađen je anketni upitnik. Instrument se sastojao od općih pitanja o ispitanicima (spol, dob, razina obrazovanja, godine radnog iskustva u odgojno-obrazovnim ustanovama, vrsta odgojno-obrazovne ustanove), te od pitanja vezanih za znanja o ESEP platformi i eTwinning projektima. Korištena je i Likertova skala procjene od 1 do 5 (1 – „uopće se ne slažem”; 2 – „djelomično se ne slažem”; 3 – „niti se slažem, niti se ne slažem”; 4 – „djelomično se slažem” i 5 – „u potpunosti se slažem”) za ispitivanje iskustava

vezanih za eTwinning projekte i za ispitivanje stavova o komunikaciji, suradnji i umrežavanju odgojno-obrazovnih djelatnika.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

U prvom dijelu anketnog upitnika ispitivala su se znanja odgojno-obrazovnih djelatnika o ESEP platformi. Na osnovi toga postavljena su im sljedeća pitanja: Jesu li čuli za ESEP platformu? Ako da, kako su došli do informacija o ESEP platformi? Jesu li upoznati s platformom i njezinim mogućnostima te upotrebljavaju li mogućnosti komunikacije, suradnje i umrežavanja?

Dobiveni rezultati pokazali su da je za ESEP platformu čulo 60,3 % ($f=105$) ispitanika, dok njih 39,7 % ($f=69$) nikad nije čulo za navedenu platformu. Ovakvi rezultati ne iznenađuju s obzirom na to da ESEP platforma postoji tek od 2022. godine te upućuju na potrebu dodatnog informiranja odgojno-obrazovnih djelatnika različitim kanalima. U tablici 3 prikazana je usporedba rezultata s obzirom na odgojno-obrazovnu ustanovu u kojoj ispitanici rade.

Tablica 3.

Informiranost o ESEP platformi

Odgojno-obrazovna ustanova u kojoj rade	Čuo/-la sam za ESEP platformu.	Nisam čuo/-la za ESEP platformu.	Ukupno
Dječji vrtić	56,1 % ($f=59$)	65,2 % ($f=45$)	59,8 % ($f=104$)
Osnovna škola	24,8 % ($f=26$)	18,8 % ($f=13$)	22,41 % ($f=39$)
Srednja škola	19 % ($f=20$)	15,9 % ($f=11$)	17,8 % ($f=31$)
Ukupno	60,3 % ($f=105$)	39,7 % ($f=69$)	100 % ($f=174$)

Informaciju o ESEP platformi ispitanici su najčešće dobili od kolega (19 %) i unutar svoje ustanove (17,2 %). Ostatak odgojno-obrazovnih djelatnika o ESEP platformi čuli su na stručnom skupu (6,3 %), na internetskim stranicama (12,6 %) i preko društvenih mreža (4,6 %). Manja skupina ispitanika, njih 20,1 %, upoznata je s ESEP platformom i njezinim mogućnostima. Ipak većina ispitanika, njih 48,3 %, navela je kako nije upoznata s ESEP platformom i njezinim mogućnostima, dok je 31,6 % ispitanika upoznato s navedenim samo u određenoj mjeri. U tablici 4 prikazana je usporedba rezultata s obzirom na odgojno-obrazovnu ustanovu u kojoj ispitanici rade.

Tablica 4.

Znanja o ESEP platformi

Odgojno-obrazovna ustanova u kojoj rade	Upoznat/-a sam s ESEP platformom i njezinim mogućnostima.	Nisam upoznat/-a s ESEP platformom i njezinim mogućnostima.	Donekle sam upoznat/-a s ESEP platformom i njezinim mogućnostima.	Ukupno
Dječji vrtić	51,4 % (<i>f</i> = 18)	65,5 % (<i>f</i> = 55)	56,4 % (<i>f</i> = 31)	59,8 % (<i>f</i> = 104)
Osnovna škola	28,5 % (<i>f</i> = 10)	27,8 % (<i>f</i> = 15)	25,5 % (<i>f</i> = 14)	22,41 % (<i>f</i> = 39)
Srednja škola	20 % (<i>f</i> = 7)	20,2 % (<i>f</i> = 14)	18,2 % (<i>f</i> = 10)	17,8 % (<i>f</i> = 31)
Ukupno	20,11 % (<i>f</i> = 35)	48,3 % (<i>f</i> = 84)	31,6 % (<i>f</i> = 55)	100 % (<i>f</i> = 174)

Samo 3,4 % ispitanika navelo je kako se redovito koristi mogućnostima komunikacije, suradnje i umrežavanja putem ESEP platforme navodi, dok se njih 8,6 % koristi povremeno, a 9,8 % rijetko. Većina ispitanika, njih 78,2 %, izjasnila se kako se ipak ne koristi ovim mogućnostima. Komparirajući rezultate, saznali smo da se ispitanici iz osnovnih i srednjih škola češće koriste mogućnostima komunikacije, suradnje i umrežavanja putem ESEP platforme od onih iz dječjih vrtića. To ukazuje na činjenicu da zaposleni u dječjim vrtićima ponešto zaostaju za zaposlenima u osnovnim i srednjim školama. Život u suvremenom dobu omogućuje suradnju i povezivanje s kolegama neovisno o mjestu u bilo kojem trenutku (Cachia i Punie, 2012), ali čini se da odgojno-obrazovni djelatnici ipak nemaju dovoljno znanja o mrežama koje olakšavaju razmjenu znanja i kvalitetne prakse (Leproni, 2023). S obzirom na to da je ESEP platforma sastajalište odgojno-obrazovnih djelatnika na svim razinama obrazovanja dostupna i na hrvatskom jeziku te da je besplatna (ESEP, 2024) iznenađuje manjak znanja o njoj te bi valjalo raditi na dodatnom informiranju odgojno-obrazovnih djelatnika u Hrvatskoj.

U drugom dijelu anketnog upitnika ispitivala su se znanja odgojno-obrazovnih djelatnika o eTwinning projektima. Na osnovi toga postavljena su im sljedeća pitanja: Jesu li čuli za eTwinning projekte? Ako da, kako su došli do informacija o eTwinning projektima i znaju li kako izgleda eTwinning projekt i što sve on uključuje?

Dobiveni rezultati pokazali su da je za eTwinning projekte čulo 94,3 % ispitanika, dok njih 5,7 % nikad nije čulo. Ovaj je rezultat očekivan s obzirom na to da je eTwinning s radom započeo još 2005. godine. U tablici 5 prikazana je usporedba rezultata s obzirom na odgojno-obrazovnu ustanovu u kojoj ispitanici rade.

Tablica 5.*Informiranost o eTwinning projektima*

Odgojno-obrazovna ustanova u kojoj rade	Čuo/-la sam za eTwinning projekte.	Nisam čuo/-la za eTwinning projekte.	Ukupno
Dječji vrtić	59,1 % ($f=97$)	70 % ($f=7$)	59,8 % ($f=104$)
Osnovna škola	23,8 % ($f=39$)	0	22,41 % ($f=39$)
Srednja škola	17,1 % ($f=28$)	30 % ($f=3$)	17,8 % ($f=31$)
Ukupno	94,6 % ($f=164$)	5,7 % ($f=10$)	100 % ($f=174$)

Informaciju o eTwinning projektima ispitanici su najčešće dobili od kolega (35,1 %) i unutar svoje ustanove (31,6 %). Ostatak odgojno-obrazovnih djelatnika o ESEP platformi čuli su na stručnom skupu (11,5 %), zatim na internetskim stranicama (8,6 %) i preko društvenih mreža (4,6 %). Manji broj ispitanika (17,2 %) ne zna kako izgleda eTwinning projekt i što on sve uključuje. Gotovo je podjednak broj ispitanika (42,5 %) koji znaju kako izgleda eTwinning projekt i što on sve uključuje i onih koji su samo donekle upoznati s navedenim (40,2 %). Ustanovljeno je da ispitanici u izrazito visokom postotku posjeduju znanja o eTwinning projektima, a informacije o tome kako izgledaju i što sve uključuju uglavnom su dobili od kolega i unutar vlastitih ustanova. Nisu vidljive značajnije razlike s obzirom na vrstu odgojno-obrazovne ustanove u kojoj ispitanici rade. eTwinning je platforma koja doprinosi učenju odgojno-obrazovnih djelatnika i djece korištenjem tehnologije (Özen i Çiray Özkara, 2023) te za cilj ima međunarodnu suradnju i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika (ESEP, 2024). Svakako ohrabruje činjenica da odgojno-obrazovni djelatnici u Hrvatskoj posjeduju visoku razinu znanja o najvećoj europskoj zajednici praktičara kako je naziva Leproni (2023).

U trećem dijelu anketnog upitnika ispitala su se iskustva eTwinnera o sudjelovanju u eTwinning projektima postavljena su sljedeća pitanja: Jesu li sudjelovali i jesu li osnivači eTwinning projekta? Jesu li dobitnici oznake kvalitete za eTwinning projekt i nosi li ustanova u kojoj rade oznaku eTwinning škole? Također, ispitanicima koji su sudjelovali na eTwinning projektima ponudena je Likertova skala procjene od 1 do 5 stupnjeva u kojoj je navedeno 19 tvrdnji vezanih za sudjelovanje.

Dobiveni rezultati navode kako je 20,1 % ispitanika sudjelovalo u eTwinning projektu, dok njih 45,4 %, nikada nije sudjelovalo u projektu, iako pripadaju eTwinning zajednici. Još manji broj ispitanika, njih 5,7 %, sebe je navelo kao osnivača bar jednog eTwinning projekta. Preostalih 59,2 % ispitanika nikada nije pokrenulo vlastiti eTwinning projekt. Ukupan je postotak eTwinnera koji su dobili oznaku kvalitete za projekt u kojem su sudjelovali 10,3 %. Njih 54 % nikada nije

dobilo oznaku kvalitete za projekt. Usporedbom dobivenih rezultata s vrstom odgojno-obrazovne ustanove može se zaključiti da su dobitnici oznake kvalitete za eTwinning projekt najrjeđe ispitanici iz dječjih vrtića. Također, 21,8 % ispitanika navodi da ustanova u kojoj rade nosi oznaku eTwinning škole, dok preostalih 43,1 % ne radi u ustanovi s oznakom eTwinning škole. S obzirom na dobivene rezultate zaključujemo da ispitanici iz predškolskih odgojno-obrazovnih ustanova zaostaju u iskustvima eTwinning projekata u odnosu na one iz osnovnih i srednjih škola.

Rangirajući dobivene rezultate prema stupnju slaganja, vidljivo je najveće slaganje s tvrdnjom da umrežavanje ima puno više prednosti nego nedostataka. Nadalje, veliko slaganje ispitanika vidljivo je, također, u tvrdnji da eTwinning promovira idealiziranu predodžbu odgojno-obrazovnog djelatnika kao osobe koja je ujedno i dobar projektni radnik. Ispitanici također pokazuju veće neslaganje po pitanju težine pronalaska partnera za eTwinning suradnju, što ukazuje na to da imaju suprotna iskustva, kao i po pitanju otežane suradnje, s obzirom na pripadnost različitim odgojno-obrazovnim sustavima. Veće slaganje ispitanika uočeno je i kod tvrdnje da su odgojno-obrazovni djelatnici voljni učiti što čini suradnju lakšom.

Tablica 6.

Iskustva eTwinnera

Tvrdnje	N	Min.	Maks.	M	SD
Umrežavanje ima puno više prednosti nego nedostataka.	75	1,00	5,00	3,75	1,25
Komunikacija među partnerima bila je kvalitetna.	77	1,00	5,00	3,70	1,17
Lako je surađivati s odgojno-obrazovnim djelatnicima jer su voljni učiti.	75	1,00	5,00	3,65	1,12
Komunikacija s partnerima tijekom projekta pozitivno je utjecala na razvoj njihovih komunikacijskih vještina.	78	1,00	5,00	3,64	1,16
Međunarodno umrežavanje bit će neophodno za buduće odgojno-obrazovne djelatnike.	76	1,00	5,00	3,63	1,23
Sudjelovanje u eTwinning projektu pozitivno je utjecalo na moje odnose s drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima.	76	1,00	5,00	3,48	1,37
Suradnja tijekom eTwinning projekta bila je dobra.	75	1,00	5,00	3,44	1,28
eTwinning promovira idealiziranu predodžbu odgojno-obrazovnog djelatnika izjednačavajući dobrog učitelja/odgojitelja s dobrim projektnim radnikom koji je uvijek spreman i voljan pridružiti se ili započeti projekt.	76	1,00	5,00	3,43	1,08

Tablica 6. (nastavak)

Tvrđnje	N	Min.	Maks.	M	SD
Umrežavanje kroz eTwinning projekt dalo mi je nove ideje i obogatilo je moj rad s djecom.	75	1,00	5,00	3,41	1,42
Sudjelovanje u eTwinning projektu utjecalo je na razvoj mojih vještina komunikacije na stranom (engleskom) jeziku.	75	1,00	5,00	3,38	1,32
Sudjelovanje u eTwinning projektu dio je mog kontinuiranog profesionalnog usavršavanja.	76	1,00	5,00	3,38	1,40
eTwinning promovira neprekidno i nedostižno usavršavanje kroz projekte pa sam učitelj/odgojitelj postaje projekt.	76	1,00	5,00	3,30	1,23
Radom na eTwinning projektu umrežio/-la sam se s kolegama iz različitih država.	74	1,00	5,00	3,29	1,35
Komunicirajući s partnerima dobio/-la sam predodžbu o odgojno-obrazovnim sustavima u različitim državama Europe.	75	1,00	5,00	3,29	1,32
Digitalna kompetencija jedna je od glavnih kompetencija koju sam unaprijedio/-la sudjelujući u eTwinningu.	75	1,00	5,00	3,25	1,36
Lakše je umrežiti se na platformi nego u svom okruženju.	76	1,00	5,00	3,21	1,20
Bilo je teško pronaći partnere za suradnju u eTwinning projektu.	75	1,00	5,00	2,68	1,10
Suradnja je bila otežana zbog činjenice da radimo u različitim odgojno-obrazovnim sustavima.	74	1,00	5,00	2,40	1,12
Suradnja je bila otežana zbog kulturoloških razlika.	74	1,00	5,00	2,32	1,18
valjani N	72				

Usporedbom odgovora ispitanika iz različitih odgojno-obrazovnih ustanova pokazalo se da su ispitanici iz dječjih vrtića manje sudjelovali i kreirali eTwinning projekte u odnosu na ispitanike iz osnovnih i srednjih škola. Ta je razlika vidljiva i kod dobivanja oznake kvalitete za eTwinning projekt, kao i kod oznake eTwinning škole koju njihova ustanova nosi. Na osnovi uvida u rezultate vezane za skalu procjene iskustava eTwinnera može se zaključiti da se njihova iskustva međusobno uvelike razlikuju. Zanimljivo je primijetiti da je postignuto najveće slaganje ispitanika s tvrdnjom da umrežavanje ima puno više prednosti nego nedostataka. Također, veliko slaganje ispitanika vidljivo je s tvrdnjom da eTwinning promovira idealiziranu predodžbu odgojno-obrazovnog

djelatnika kao osobe koja je ujedno i dobar projektni radnik. Ovo može ukazivati na razumijevanje odgojno-obrazovnih djelatnika da je obrazovni rad samo dio odgojno-obrazovnog procesa, ali i na činjenicu da prema riječima kritičara živimo u „projektnom društvu” koje kroz projekte oblikuje ono što radimo i kako to radimo, uključujući i odgojno-obrazovne procese (Jensen i sur., 2016, prema Lewis i Decuyper, 2023, str. 24).

U četvrtom dijelu anketnog upitnika ispitivali su se općenito stavovi o komunikaciji, suradnji i umrežavanju. Analizom dobivenih rezultata putem skale procjene o komunikaciji, suradnji i umrežavanju vidljivo je najveće slaganje s tvrdnjom da je za ostvarivanje suradnje nužno ostvariti kvalitetnu komunikaciju. Ne iznenađuje ni visoko slaganje s važnošću povratne informacije u kvalitetnoj komunikaciji kao i neophodnost razvijenih komunikacijskih vještina u odgojno-obrazovnom radu. Najniže slaganje uočeno je kod tvrdnje o izoliranosti u vlastitoj ustanovi, iako se iz visoke vrijednosti standardne devijacije može prepoznati da su po tom pitanju ispitanici imali suprotstavljene stavove. Nisko slaganje prepoznaje se i kod tvrdnji vezanih za isključivu suradnju putem platforme, izazovnost korištenja digitalnih alata i komunikacije na stranim jezicima te zahtjevnost međukulturalne komunikacije. Zanimljivo je primijetiti da ne postoje ispitanici koji su izrazili potpuno neslaganje po pitanju kooperativnog učenja i timskog rada kao preduvjetima za uspjeh u 21. stoljeću, kao i po prihvaćanju novih tehnologija i mogućnosti povezivanja. Također niti jedan ispitanik nije naveo da se uopće ne slaže s tvrdnjom da je u suvremenom društvu nužno znati komunicirati na stranim jezicima, kao i da kvalitetu odgojno-obrazovne prakse određuje spremnost za cjeloživotno učenje. Izostanak potpunog neslaganja s navedenim tvrdnjama ukazuje na opću prihvaćenost istih što bi se moglo i pretpostaviti s obzirom na uzorak ispitanika.

Tablica 7.

Stavovi o komunikaciji, suradnji i umrežavanju

Tvrdnje	N	Min.	Maks.	M	SD
Kvalitetna je komunikacija nužna za suradnju.	174	3,00	5,00	4,86	0,40
Nema kvalitetne komunikacije bez povratne informacije.	174	3,00	5,00	4,77	0,50
Odgojno-obrazovni djelatnici moraju imati razvijene komunikacijske vještine.	174	1,00	5,00	4,73	0,61
Kvalitetna suradnja svih uključenih u odgojno-obrazovni proces nužna je za zdravo okruženje u kojem se dijete razvija.	174	1,00	5,00	4,71	0,64
Put prema kvalitetnijoj odgojno-obrazovnoj praksi određen je spremnošću pojedinca za cjeloživotno učenje.	174	2,00	5,00	4,48	0,74

Tablica 7. (nastavak)

Tvrđnje	N	Min.	Maks.	M	SD
Za uspješnu komunikaciju od presudne je važnosti razumijevanje i osjetljivost na kontekst koji se razlikuje od vlastitog.	174	1,00	5,00	4,48	0,70
Kooperativno učenje, timski rad i suradnja bit će nužni u poslovima budućnosti i preduvjeti za uspjeh u 21. stoljeću.	174	2,00	5,00	4,47	0,71
Odgajno-obrazovni djelatnici trebaju biti dionici pozitivnih društvenih promjena prihvaćajući nove tehnologije i mogućnosti povezivanja.	174	2,00	5,00	4,45	0,74
U suvremenom društvu nužno je znati komunicirati na stranim jezicima.	174	2,00	5,00	4,42	0,71
Od umrežavanja koristi imaju i odgajno-obrazovni djelatnici i djeca.	174	1,00	5,00	4,29	0,84
Umrežavanje ima važnu ulogu u obrazovanju jer pruža strukturu za profesionalno usavršavanje.	174	1,00	5,00	4,17	0,86
Mreže su organizacijska rješenja za različitost i kompleksnost obrazovnih potreba.	174	1,00	5,00	3,94	0,91
Najzahtjevniji i najteži oblik interpersonalne komunikacije međukulturalna je komunikacija.	174	1,00	5,00	3,87	0,94
Suradnja na platformi izazovna je jer uključuje upotrebu digitalnih alata i komunikaciju na stranom jeziku.	174	1,00	5,00	3,86	1,05
Teško je surađivati isključivo preko platforme.	174	1,00	5,00	3,69	1,02
Često se osjećam izolirano u svojoj ustanovi.	174	1,00	5,00	2,53	1,27
Valjani N	174				

Stavovi odgajno-obrazovnih djelatnika o komunikaciji, suradnji i umrežavanju s drugim odgajno-obrazovnim djelatnicima su prilično ujednačeni, što se može zaključiti na osnovi dobivenih aritmetičkih sredina, a bez većih vrijednosti standardnih devijacija za navedene tvrdnje. Manja odstupanja vezana su samo za isključivu suradnju preko platforme i izazove upotrebe digitalnih alata i komunikacije na stranom jeziku. Ovi rezultati ne iznenađuju te se podudaraju s tvrdnjom Carolla i Restae (2010, prema Cachia i Punie, 2012) da su odgajno-obrazovni djelatnici jednom nogom u budućnosti, dok im je druga ostala u prošlosti. Najveće razilaženje ispitanika dogodilo se vezano uz tvrdnju da se osjećaju izolirano u svojoj ustanovi, što je u suprotnosti s nalazima istraživanja Gatta, Pereira Cunha i Costae (2009, prema Cachia i

Punie, 2012), što se može protumačiti nizom faktora koji nisu nužno vezani za suradnju s kolegama.

U zaključku treba istaknuti važnost kvalitetne komunikacije i neophodnost razvijenih komunikacijskih vještina u odgojno-obrazovnom radu što potvrđuju i nalazi ovog istraživanja. Kvalitetna komunikacija je nužna za suradnju i umrežavanje, a preduvjeti za ostvarivanje učinkovite komunikacije su: poznavanje jezika, posjedovanje interakcijskih vještina i kulturno znanje (Miljković i Rijavec, 2002) te u novije vrijeme i znanja vezana za e-komunikaciju koja predstavlja suvremeni oblik komunikacije (Jurković, 2012). Iako se često misli da je uspješna komunikacija pravilo, pogotovo u odgojno-obrazovnim krugovima, dobra je komunikacija iznimka (Miljković i Rijavec, 2002), stoga je prijeko potrebno raditi na razvijanju komunikacijskih vještina u svim oblicima.

ZAKLJUČAK

Komunikacija, suradnja i umrežavanje odgojno-obrazovnih djelatnika dio su pedagoške kulture suradnje koja je određena vrijednostima inkluzije, integracije i interakcije, što su ujedno i vrijednosti ESEP platforme koja za cilj ima poboljšanje kvalitete obrazovanja u Europi. Također, pristup i upotreba digitalnih tehnologija može pomoći u smanjivanju obrazovnog jaza između različitih socioekonomskih okruženja. Ustanove odgojno-obrazovnog karaktera, koje su ujedno i komunikacijske mreže, danas imaju jedinstvene mogućnosti komuniciranja, surađivanja i umrežavanja na platformama kao što je ESEP, a koje su im dostupnije nego ikada prije u prošlosti.

Globalizacijski trendovi i suvremeni način života pred odgojno-obrazovne djelatnike stavljaju brojne izazove poput e-komunikacije, komunikacije na stranim jezicima, međukulturalne komunikacije, kooperativnog učenja, timskog rada i upotrebe digitalnih alata u komunikaciji. Sve navedeno od odgojno-obrazovnih djelatnika traži spremnost za cjeloživotno učenje radi ostvarivanja kvalitetne odgojno-obrazovne prakse u kontekstu suvremenog društva. ESEP platforma i njezin dio eTwinning pokušavaju doskočiti izazovima sutrašnjice potičući odgojno-obrazovne djelatnike na dijeljenje iskustava i prikaza dobre prakse te na razmjenu ideja. Prihvaćajući nove tehnologije i mogućnosti povezivanja, odgojno-obrazovni djelatnici postaju dionici pozitivnih društvenih promjena u svojim sredinama jer stvaraju prilike za kontinuirani razvoj svih kompetencija i dječjih i vlastitih.

Nakon provedenog istraživanja, kojem je cilj bio utvrditi znanja i iskustva ispitanika vezano za ESEP platformu i eTwinning projekte te stavove o komunikaciji, suradnji i umrežavanju, pokazalo se da više od polovine ispitanika ima znanja o ESEP platformi, dok ispitanici u izrazito visokom postotku posjeduju znanja o eTwinning projektima neovisno o tome u kojoj vrsti odgojno-obrazovne ustanove rade. Informacije o ESEP platformi i eTwinning

projektima uglavnom su dobili od kolega i unutar vlastitih ustanova. Po pitanju poznavanja mogućnosti koje platforma nudi i korištenja tim mogućnostima, taj je postotak značajno manji te je vidljivo da zaposleni u dječjim vrtićima ponešto zaostaju za zaposlenima u osnovnim i srednjim školama. Još veća razlika u rezultatima među ustanovama pokazala se u sudjelovanju i kreiranju eTwinning projekata, kao i kod dobivanja oznake kvalitete za eTwinning projekte te oznake eTwinning škole koja se dodjeljuje ustanovama. Na osnovi uvida u rezultate vezane za skalu procjene iskustava eTwinnera može se zaključiti da se njihova iskustva međusobno uvelike razlikuju, za razliku od stavova odgojno-obrazovnih djelatnika o komunikaciji, suradnji i umrežavanju s drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima, koji su prilično ujednačeni. U zaključku treba istaknuti važnost kvalitetne komunikacije i neophodnost razvijenih komunikacijskih vještina u odgojno-obrazovnom radu, što potvrđuju i nalazi provedenog istraživanja.

LITERATURA

- Acar, S. i Peker, B. (2021). What are the Purposes of Teachers for Using the eTwinning Platform and the Effects of the Platform on Teachers. *Acta Didactica Napocensia*, 14(10). https://www.researchgate.net/publication/355796579_What_are_the_Purposes_of_Teachers_for_Using_the_eTwinning_Platform_and_the_Effects_of_the_Platform_on_Teachers
- Antolović, K. i Sviličić, N. (2020). *Komunikacijske vještine – verbalne i neverbalne persuazivne tehnike*. Kerschhoffest: K&K Promocija.
- Baketa, N. (2012). Europeizacija obrazovanja odraslih u Hrvatskoj. *Andragoški glasnik*, 16(1(28)), 55–67. <https://hrcak.srce.hr/103416>
- Başari, F.B. i Ada, Ş. (2023). The Relationship between eTwinning Activities and 21st Century Education and Teaching Skills. *International Journal of Social Science and Education Research Studies*, 3(5). <https://ijssers.org/wp-content/uploads/2023/05/16-1505-2023.pdf>
- Bettini, E. (2023). *eTwinning projects*. U D. Nucci, A. Tosi i M. C. Pettenati (ur.), *The impact of eTwinning on continuing professional development of teachers in Italy: Studies, highlights and prospects of the Italian community*, Rim: Carocci editore. <https://www.carocci.it/prodotto/the-impact-of-etwinning-on-continuing-professional-development-of-teachers-in-italy>
- Buljubašić-Kuzmanović, V. (2009). Kooperativno učenje kao indikator kvalitete odgoja i obrazovanja. *Život i škola, LV* (21.), 50–57. <https://hrcak.srce.hr/37081>
- Cachia, R. i Punie, Y. (2012). *Teacher collaboration in the context of networked learning. Current eTwinning practices and future perspectives. Proceedings of the 8th International Conference on Networked Learning*. https://www.researchgate.net/publication/324747913_Teacher_Collaboration_in_the_Context_of_Networked_Learning_Current_eTwinning_Practices_and_Future_Perspectives
- Crisan, G. I. (2013). The impact of teacher's participation in eTwinning on their teaching and training. *Acta Didactica Napocensia*, 6 (4). https://www.researchgate.net/publication/309757100_THE_IMPACT_OF_TEACHERS'_PARTICIPATION_IN_ETWINNING_ON_THEIR_TEACHING_AND_TRAINING
- European School Education Platform. (2024). *About ESEP*. <https://school-education.ec.europa.eu/en/about>
- European School Education Platform. (2024). *eTwinning*. <https://school-education.ec.europa.eu/en/etwinning>
- Gehrmann, S. (2008). Međunarodna i interkulturalna suradnja u obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 5(1), 81–86. <https://hrcak.srce.hr/118270>
- Giannis, T. (2022). Interpreting the Statistics of eTwinning: European Quality Label. *International Journal of Educational Innovation*, 4 (2). https://journal.cepek.gr/assets/uploads/manuscripts/manuf_528_tH6YvzGBNR.pdf
- Gulbay, E. (2022). Empowering future teachers' intercultural awareness with eTwinning. U M. Fiorucci I E. Zizioli (ur.), *La formazione degli insegnanti: problemi, prospettive e proposte per una scuola di qualità e aperta a tutti e tutte* (str. 89–92). Lecce:

- Pensa MultiMedia. <https://www.pensamultimedia.it/download/1824/5169439d748f/parallele-22-09.pdf>
- Horvat, N. (2022). eTwinning portal – alat profesionalnog razvoja odgojitelja. *Bjelovarski učitelj*, 27(1–3), 123–128. <https://hrcak.srce.hr/293559>
- Huertas-Abril, C. i Palacios-Hidalgo, F. J. (2023). eTwinning and the development of language teachers' digital literacy: A comparative study between two European universities. *Ensayos Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 38, 86–101. https://www.researchgate.net/publication/376991317_eTwinning_and_the_development_of_language_teachers'_digital_literacy_A_comparative_study_between_two_European_universities
- İzgi Onbaşıli, Ü. (2022). Experiences of qualified teachers of the future in the scope of an international eTwinning project. *International Online Journal of Primary Education*, 11(2). https://www.researchgate.net/publication/378056321_EXPERIENCES_OF_QUALIFIED_TEACHERS_OF_THE_FUTURE_IN_THE_SCOPE_OF_AN_INTERNATIONAL_ETWINNING_PROJECT
- Jurković, Z. (2012). Važnost komunikacije u funkcioniranju organizacije. *Ekonomski vjesnik*, XXV (2), 387–399. <https://hrcak.srce.hr/94882>
- Kostas, A. i Ioannidou, D. (2023). Learning Communities and Teacher Professional Development: The Case of eTwinning Seminars. *Creative Education*, 14. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=130250>
- Leproni, R. (2023). Primary English teachers' practice analysis & language self-evaluation questionnaires (PET-PA & PET-LSE): eTwinning strategies for Second/Foreign Language teachers' professional self-/hetero-assessment. *Ensayos, Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 38(2), 123–145. <http://www.revista.uclm.es/index.php/ensayos>
- Lewis, S. i Decuyper, M. (2023). 'Out of time': Constructing teacher professionalism as a perpetual project on the eTwinning digital platform. *Tertium Comparationis Journal für International und Interkulturell Vergleichende Erziehungswissenschaft*, 29(1). https://www.researchgate.net/publication/368507116_'Out_of_time'_Constructing_teacher_professionalism_as_a_perpetual_project_on_the_eTwinning_digital_platform
- Ličanin, S. (2023). Uspješna suradnja čimbenika odgojno – obrazovnog procesa. *Varaždinski učitelj*, 6(12), 91–96. <https://hrcak.srce.hr/300283>
- Miljković, D. i Rijavec, M. (2002). *Komuniciranje u organizaciji*. Zagreb: IEP.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2015). *Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje*, NN 05/15. Zagreb: Republika Hrvatska.
- Nucci, D., Tosi, A. i Pettenati Carocci M. C. (2023). *The impact of eTwinning on continuing professional development of teachers in Italy*. Rim: Carocci editore. <https://www.carocci.it/prodotto/the-impact-of-etwinning-on-continuing-professional-development-of-teachers-in-italy>
- Özen, E. i Çiray Özkara, F. (2023). Investigation of Online Education Readiness of Teachers Involved in eTwinning Quality Processes in the Context of Various Variables. *Anadolu Universitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 873–898. <https://www.researchgate.net/>

- publication/374273507_Investigation_of_Online_Education_Readiness_of_Teachers_Involved_in_eTwinning_Quality_Processes_in_the_Context_of_Various_Variables_Example_of_Eskisehir_ProvinceeTwinning_Kalite_Sureclerinde_Gorev_Ala
- Pietrzak, A. (2009). Significance and Development of the eTwinning Programme in Poland as Compared to other European Countries. U E. Gajek I P. Oszytek (ur.), *eTwinning – A way to education of the future* (str. 11-30). Koszalin: Zakład Poligraficzny Polimer. – Alicija Pietrzak. https://www.researchgate.net/publication/236650010_eTwinning_-_A_way_to_education_of_the_future.
- Rouse, M. i Rouse, S. (2005). *Poslovne Komunikacije*. Zagreb: Masmedia.
- Srok, N. i Skočić Mihić, S. (2012). Odgajatelji i stručni suradnici u savjetodavnoj ulozi. *Dijete, vrtić, obitelj*, 18(70), 19–21. <https://hrcak.srce.hr/123767>
- Strelec, D. (2023). Važnost pozitivnog suradničkog odnosa između odgojitelja i roditelja. *Varaždinski učitelj*, 6(12), 134–138. <https://hrcak.srce.hr/302068>
- Zorić-Beslema, K. (2013). Europski pogled na suradnju s kolegama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19(72), 10–11. <https://hrcak.srce.hr/145498>